

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO
ATVIROSIOS PRIEIGOS PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ IR
MOKSLINIŲ TYRIMŲ DUOMENŲ NUOSTATAI**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Kauno technologijos universiteto atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų nuostatai (toliau – Nuostatai) reglamentuoja Kauno technologijos universiteto (toliau – Universitetas) darbuotojų ir studentų mokslo publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų skelbimo atvirojoje prieigoje pagrindinius principus, tvarką, įsipareigojimus ir atsakomybę.

2. Universitetas remia Europos Sąjungos politiką dėl atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų duomenų ir rezultatų, gautų už viešąsias lėšas.

3. Universitetas skleidžia informaciją apie atvirąją prieigą ir jos naudą tarp Universiteto bendruomenės narių, palaiko ir remia tarptautines bei nacionalines atvirąją prieigą skatinančias iniciatyvas.

4. Nuostatai parengti vadovaujantis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu, Kauno technologijos universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašu, Lietuvos mokslo tarybos atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir duomenų gairėmis, Europos parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1024 dėl atvirųjų duomenų ir viešojo sektoriaus informacijos pakartotinio naudojimo, Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ taisyklių dėl atvirosios prieigos prie mokslo publikacijų ir atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų duomenų gairėmis.

5. Nuostatais siekiama:

5.1. užtikrinti Universitete sukurtų mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą pasaulyje ir pasikeitimą mokslinėmis žiniomis, didesnės Universitete sukurtų mokslinių tyrimų rezultatų integracijos Europos atvirojo mokslo debesijoje;

5.2. skatinti didesnę mokslininkų bendradarbiavimą ir mažinti vienodų ir nekoordinuotų tyrimų skaičių;

5.3. didinti mokslinių tyrimų duomenų ir rezultatų surandamumą, prieinamumą, sąveikumą, pakartotinį naudojimą (FAIR principai), puoselėti akademinę etiką;

5.4. palengvinti sąveiką tarp mokslo ir verslo, mokslo ir politikos formuotojų bei socialinių partnerių;

5.5. sudaryti sąlygas didesnei mokslo rezultatų socialinei bei ekonominei grąžai.

6. Nuostatai taikomi Universiteto prieskyras turinčioms mokslo publikacijoms, mokslinių tyrimų, finansuotų viešosiomis lėšomis, duomenims ir rezultatams, išskyrus atvejus, numatytus Nuostatų 25 punkte.

7. Nuostatuose vartojamos sąvokos:

7.1. **Atviroji prieiga** (angl. *Open Access*) – nemokama ir nevaržoma prieiga internete prie skaitmeninio formato mokslinės produkcijos (mokslo publikacijų, mokslinių tyrimų duomenų, atvirojo kodo programų ir kitos publikuotos bei nepublikuotos mokslinių tyrimų medžiagos), kurią kiekvienas vartotojas, nepažeisdamas autorinių teisių, gali laisvai naudoti (skaityti, kopijuoti, cituoti, atlikti automatizuotą turinio analizę), pakartotinai naudoti ir ja dalytis bet kokių tikslų.

7.2. **Atvirosios prieigos talpykla** – techninė infrastruktūra, kurioje saugomos ir atveriamos mokslo publikacijos ir (ar) su jomis susiję ar atskirai pateikti mokslinių tyrimų duomenys kartu pateikiant metaduomenis. Atviros prieigos talpyklos gali būti nacionalinės, institucinės, teminės ar specializuotos, plačiai pripažįstamos atitinkamos mokslo srities akademinės bendruomenės.

7.3. **Atvirosios prieigos žurnalai** – elektroniniai mokslo žurnalai, kurių visi straipsniai yra recenzuoti ir atvirai, be papildomų mokesčių vartotojui, prieinami internete. Vartotojas, jeigu leidžia Kūrybinių bendrijų licencijos (angl. *Creative Commons, CC-BY*), remdamasis šiais straipsniais, gali kurti išvestinius kūrinius.

7.4. **FAIR principai** (angl. *Findable, Accessible, Interoperable, Reusable*) – duomenys turi būti surandami, prieinami, sąveikūs ir pakartotinai panaudojami saugioje ir patikimoje aplinkoje, išskyrus atvejus, kai tai neįmanoma arba nesuderinama su tolesniu mokslinių tyrimų rezultatų panaudojimu („kiek įmanoma, atviri, kiek būtina, uždari“).

7.5. **Hibridiniai žurnalai** – elektroniniai mokslo žurnalai, suteikiantys atvirąją prieigą tik prie tų straipsnių, kurių autoriai ar juos finansuojančios institucijos yra apmokėję leidybos išlaidas; prieiga prie likusių straipsnių suteikiama tik prenumeratoriams už prenumeratos mokestį.

7.6. **Mokslinių tyrimų duomenys** – skaitmeniniai bet kokio turinio bet kokia forma duomenys (išskyrus mokslo publikacijas), kurie yra renkami ar rengiami vykdant mokslinių tyrimų veiklą ir yra naudojami kaip įrodymai mokslinių tyrimų procese arba yra mokslinės bendruomenės visuotinai pripažinti būtinais mokslinių tyrimų išvadoms ir rezultatams patvirtinti. Mokslinių tyrimų duomenys apima statistinius duomenis, praktiškai atliekamų eksperimentų, matavimų, stebėjimų rezultatus, eksperimentinių tyrimų išvadas, pokalbių įrašus ir vaizdo medžiagą; jiems taip pat priklauso metaduomenys, specifikacijos ir kiti skaitmeniniai objektai. Mokslinių tyrimų duomenys gali būti pateikiami ir atveriami drauge su jais pagrįstomis publikacijomis arba talpinami, laikomi ir atveriami talpyklose, prie kurių prieigą numato talpyklą administruojanti institucija. Mokslinių tyrimų duomenys, patalpinti talpykloje, turi turėti identifikatorių ir metaduomenis.

7.7. **Duomenų valdymo planas** – mokslinių tyrimų duomenų kaupimo, saugojimo ir jų prieinamumo dokumentas, kuriame nurodoma, kas bus daroma tyrimo metu ir jam pasibaigus, kad mokslinių tyrimų duomenys būtų kaupiami saugiai ir patikimai; kaip ir kokiomis sąlygomis jie bus prieinami pakartotiniam naudojimui, jei tik nėra tam prieštaraujančių teisinių, etinių ar saugumo priežasčių; kada ir kaip jie bus atveriami kitiems vartotojams; kokie standartiniai metaduomenys bus naudojami juos aprašant; kaip gauti duomenys bus tvarkomi ir atnaujinami; kurie duomenys bus skirti ilgalaikiam, o kurie – trumpalaikiam saugojimui, pastaruoju atveju nurodant, kada ir kaip duomenys bus sunaikinami.

7.8. **Europos atvirosios mokslo debesija** (angl. *European Open Science Cloud, EOSC*) – atvira virtuali aplinka, apjungianti esamas įvairių disciplinų mokslinių tyrimų duomenų infrastruktūras, kuriose mokslininkų bendruomenė gali saugoti mokslinių tyrimų duomenis ir rezultatus, suteikti prie jų prieigą ir juos pakartotinai naudoti.

7.9. **Identifikatorius** – unikalus ir nuolatinis skaitmeninis objekto identifikatorius (angl. *Digital Object Identifier*), kuris naudojamas mokslinės informacijos vienetui atpažinti skaitmeninėje erdvėje.

7.10. **Embargo laikotarpis** – laikotarpis nuo mokslo rezultatų (publikacijos ar duomenų) paskelbimo iki to laiko, kai leidžiama publikuotą tekstą ar duomenis atverti talpykloje ar kitaip suteikti atvirąją prieigą prie jų.

7.11. **Metaduomenys** – struktūriškai apibrėžta informacija, kuri apibūdina, paaiškina dokumentą ar informacinį išteklių, nurodo jo buvimo vietą arba kitokiu būdu palengvina jo suradimą, naudojimą arba valdymą. Tai apima antraštę, autorių ir jo darbovietę, tyrimo finansuotoją, publikavimo laiką ir vietą, leidinio antraštę, prieigos pobūdį ir kt.

7.12. **Viešosios lėšos** – Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, savivaldybių biudžeto lėšos, Europos Sąjungos struktūrinių fondų, taip pat Europos Sąjungos bei kitų užsienio valstybių biudžeto lėšomis finansuojamų nacionalinių ir tarptautinių programų lėšos.

II SKYRIUS ATVIROJI PRIEIGA PRIE MOKSLO PUBLIKACIJŲ

8. Atvirosios prieiga prie mokslo publikacijų vykdoma pateikiant ir atveriant jas atvirosios prieigos talpyklose ir (ar) atvirosios prieigos žurnaluose.

9. Visos Universiteto prieskyrą turinčios mokslo publikacijos turi būti aprašomos Universiteto institucinėje talpykloje ir archyvuojamos. Iš karto po priėmimo publikuoti autoriai turi pateikti skaitmenines publikacijų kopijas Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinėje sistemoje pagal Universitete numatytą tvarką. Talpykla iš karto atveria jų metaduomenis. Publikacijų metaduomenys turi būti visiškai atviri, prieinami paieškai ir automatizuotai nuskaityti net kai mokslo publikacijai taikomas embargo laikotarpis.

10. Paskelbus mokslo publikacijas, talpyklose esančios jų kopijos turi turėti nuorodas į oficialiai paskelbtas versijas. Universiteto Biblioteka (toliau – Biblioteka) seka ir užtikrina, kad nuorodos į viso teksto dokumentus būtų veikiančios. Viso teksto dokumentai naudojami autorių ir padalinių bei Universiteto mokslo veiklos vertinimui.

11. Mokslo publikacijos, jei nėra numatyto embargo laikotarpio, turi būti atveriamos iš karto po pateikimo talpyklai.

12. Atvirajai prieigai prie gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslo publikacijų gali būti taikomas 6 mėnesių embargo laikotarpis, o prie humanitarinių ir socialinių mokslų sričių mokslo publikacijų – 12 mėnesių embargo laikotarpis. Monografijos ir mokslo studijos pateikiamos talpyklai iš karto po priėmimo publikuoti, tačiau atveriamos pasibaigus leidėjo nustatytam embargo laikotarpiui.

13. Autoriai skatinami mokslo publikacijų sutartyse su leidėjais išsaugoti autorių teisę skelbti galutinę mokslo publikacijos versiją ir tyrimų duomenis Universiteto institucinėje talpykloje. Mokslo publikacijų autoriams rekomenduojama tartis su leidėju dėl atvirosios prieigos principų įgyvendinimo ir pasirašyti tai reglamentuojančius papildomus susitarimus, pavyzdžiui, atvirosios prieigos publikavimo sutarties priedą (angl. *Open Access Publishing Agreement*), arba pasirinkti kitą ne žemesnius kokybinius rodiklius atitinkantį žurnalą, kuris leistų užtikrinti šių Nuostatų reikalavimų laikymąsi.

14. Straipsnių paruošimo leidybai mokesčiai (angl. *Article Processing Charges, APC*) ar knygų paruošimo leidybai mokesčiai (angl. *Book Processing Charges, BPC*), publikuojant straipsnius atvirosios prieigos žurnaluose arba hibridiniuose žurnaluose, pasirašius papildomą susitarimą dėl atvirosios prieigos žurnaluose arba hibridiniuose žurnaluose, gali būti dengiami tyrimus finansuojančių institucijų lėšomis ir numatomi tyrimų išlaidų sąmatoje.

15. Universiteto mokslo periodiniai leidiniai leidžiami atvirosios prieigos principu naudojant atvirosios kodo programinę įrangą „Open Journal Systems“ (prieiga internete: <https://pkp.sfu.ca/ojs/>). Mokslo periodiniai leidiniai turi būti įtraukti į atvirosios prieigos žurnalų katalogą DOAJ (prieiga internete: <http://doaj.org/>).

16. Visos mokslo publikacijos: monografijos, mokslo studijos, už kurias Universitetas sumokėjo knygų paruošimo leidybai mokesčius, ir mokslo straipsniai, publikuoti atvirosios prieigos žurnaluose ar už kuriuos Universitetas sumokėjo straipsnių paruošimo atvirosios prieigos leidybai mokesčius, turi būti skelbiami su atvirosios prieigos turinio Kūrybinių bendrijų licencija CC-BY.

III SKYRIUS

MOKSLINIŲ TYRIMŲ DUOMENŲ VALDYMAS IR ATVIROJI PRIEIGA

17. Atvirosi prieiga prie mokslinių tyrimų duomenų vykdoma juos talpinant saugoti ir atveriant atvirosios prieigos mokslinių tyrimų duomenų talpyklose arba atveriant duomenų žurnalus (angl. *Data Journals*).

18. Socialinių ir humanitarinių mokslų sričių mokslinių tyrimų duomenų saugojimui rekomenduojama naudoti nacionalinę talpyklą – LiDa archyvą. Gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos ir žemės ūkio mokslų sričių mokslinių tyrimų duomenų saugojimui rekomenduojama naudoti tarptautines kokybės reikalavimus atitinkančias talpyklas, pavyzdžiui, Zenodo, DataCite, jeigu mokslinius tyrimus finansuojanti institucija nenustato kitaip. Duomenų talpyklų sąrašas teikiamas Duomenų talpyklų registre (prieiga internete: <http://re3data.org>).

19. Viešosiomis lėšomis finansuojamų mokslinių tyrimų duomenys turi būti surandami, prieinami, sąveikūs ir pakartotinai panaudojami (FAIR principas). Mokslinių tyrimų duomenų

atvėrimas sudaro sąlygas priėti prie įvairių šaltinių duomenų, taip pat duomenų įvairiuose sektoriuose ir srityse, juos derinti tarpusavyje ir pakartotinai naudoti mokslininkų bendruomenėse ir ne tik.

20. Siekiant Universitete įgyvendinti FAIR principus, tyrimų / projektų vadovai, pavieniai tyrėjai ar tyrimus atliekantys doktorantai viešosiomis lėšomis finansuojamų mokslinių tyrimų metu gautus duomenis išsaugo skaitmeniniu formatu, o baigtų mokslinių tyrimų duomenis kartu su juos aprašančiais metaduomenimis pateikia FAIR principus atitinkančioje talpykloje, išskyrus Nuostatų 25 punkte nurodytus atvejus.

21. Siekiant užtikrinti sklandų mokslinių tyrimų duomenų ir rezultatų kaupimą, saugojimą ir atvėrimą talpyklose, planuojant mokslines tiriamąsias veiklas parengiamas duomenų valdymo planas. Duomenų valdymo planas parengiamas ne vėliau per 6 mėnesius nuo mokslinių tyrimų ar projekto pradžios.

22. Mokslo projektuose duomenų valdymo planai rengiami ir tikslinami bei duomenų tvarkymo principai nustatomi atsižvelgiant į institucijų, finansuojančių mokslinius tyrimus, reikalavimus. Duomenų valdymo planui įgyvendinti reikiamos lėšos numatomos tyrimo išlaidų sąmatoje ir gali būti dengiamos finansuojančių institucijų lėšomis.

23. Doktorantai pirmaisiais studijų metais, bet ne vėliau kaip iki metinės atestacijos pradžios, parengia ir Universiteto akademinėje informacinėje sistemoje pateikia duomenų valdymo planą, kuris yra peržiūrimas ir tvirtinamas doktoranto mokslinio vadovo. Parengtą duomenų valdymo planą doktorantai turi peržiūrėti ir patikslinti kiekvienos metinės atestacijos metu.

24. Mokslinių tyrimų duomenis, kuriais remiantis parengtos mokslo publikacijos, rekomenduojama atverti tuo pačiu metu, kaip ir publikacijas. Šie duomenys turėtų būti prieinami talpyklose ar publikacijų leidėjų nurodytais kitais būdais ir susieti su atitinkamomis publikacijomis.

25. Atvirosios prieigos mokslinių tyrimų duomenims politika taikoma nepažeidžiant intelektinės nuosavybės teisių, asmens duomenų apsaugos ir konfidencialumo, saugumo ir teisėtų komercinių interesų, vadovaujantis principu „kiek įmanoma, atviri, kiek būtina, uždari“, todėl nuostatos dėl atvirosios prieigos prie mokslinių tyrimų duomenų (ar jų dalies) gali būti netaikomos, jeigu:

25.1. reikia apsaugoti rezultatus ketinant duomenis panaudoti komercinimo ar pramonės vystymo tikslais;

25.2. duomenų atvėrimas nesuderinamas su konfidencialumo reikalavimais;

25.3. duomenų atvėrimas prieštarautų asmens duomenų apsaugos reikalavimams;

25.4. yra kitų teisėtų priežasčių neatverti duomenų.

26. Esant poreikiui ir galimybėms, Universitetas teikia tyrėjams konsultacijas, paslaugas ir infrastruktūrą, reikalingas mokslinių tyrimų duomenų valdymui.

IV SKYRIUS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMAS IR PRIEŽIŪRA

27. Viešai skelbiamos mokslo publikacijų ir mokslinių tyrimų duomenų santraukos, esant galimybei, susiejamos su nuorodomis į tyrimų rezultatus, kiek tai neprieštarauja autorių teisėms ir kitų teisės aktų reikalavimams.

28. Dokumentų įkėlimas į Universiteto institucinę talpyklą vykdomas vadovaujantis Kauno technologijos universiteto elektroninių dokumentų įkėlimo į Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinę sistemą tvarkos aprašu.

29. Mokslo publikacijų autoriai yra atsakingi už šių Nuostatų laikymąsi ir mokslo publikacijų pateikimą institucinei talpyklai. Biblioteka yra atsakinga už pateiktų mokslo publikacijų kokybišką aprašymą (metaduomenų kūrimą), susiejimą, prieigos teisių suderinamumą su leidėjų reikalavimais (Sherpa Romeo: <https://v2.sherpa.ac.uk/romeo/>), tolesnį mokslo publikacijų saugojimą ir palaikymą.

30. Mokslinių tyrimų vadovai yra atsakingi už šių Nuostatų laikymąsi ir mokslinių tyrimų duomenų pateikimą į duomenų talpyklą. Už duomenų kokybišką aprašymą, saugojimą ir palaikymą atsako duomenų talpyklos savininkas.

V SKYRIUS NUOSTATŲ STEBĖSENA IR PARAMA

31. Universiteto atvirosios prieigos institucinė talpykla KTU ePubl (prieiga internete: <http://epubl.ktu.edu>) yra integruota į nacionalinę jungtinę atvirosios prieigos talpyklą eLABa (Lietuvos akademinės elektroninės bibliotekos informacinė sistema), palaikoma Lietuvos akademinė bibliotekų konsorciūmo. Talpykloje taikoma dokumentų sutapties patikra ir užtikrinamas ilgalaikis elektroninių objektų išsaugojimas.

32. Biblioteka, bendradarbiaudama su Universiteto Informacinių technologijų departamento Bibliotekų informacinių sistemų skyriumi, užtikrina reikalingą infrastruktūrą, techninius ir žmogiškuosius išteklius Nuostatų įgyvendinimui.

33. Biblioteka skatina Nuostatų laikymąsi organizuodama informacinius renginius, seminarus, mokymus, konferencijas ir kt.

34. Biblioteka atlieka atvirosios prieigos ir mokslo duomenų įkėlimo ir naudojimo stebėseną (įrašų, viso teksto dokumentų, prisijungimų ir atsisuntimų skaičius tenkantis publikacijai / padaliniui).

VI SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

35. Šiais Nuostatais nesiekama apriboti akademinės tyrėjų laisvės rinktis leidėjus, tačiau skatinama rinktis atvirosios prieigos leidinius.

36. Tyrėjams rekomenduojama rinktis tik geriausius savo srities atvirąją prieigą užtikrinančius žurnalus.

37. Rekomenduojama atvirojo turinio Kūrybinių bendrijų licenciją CC-BY naudoti ir toms mokslo publikacijoms, už kurias paruošimo leidybai mokesčiai nebuvo sumokėti ir autorių teisės priklauso autoriams. Rekomenduojama, kad visi talpyklose archyvuojami mokslo rezultatai (publikacijos ar duomenys) būtų licencijuoti naudojant atvirojo turinio Kūrybinių bendrijų licenciją.

38. Patvirtinti šie Nuostatai yra užregistruojami Atvirosios prieigos talpyklų politikos dokumentų registre ROARMAP (prieiga internete: <http://roarmap.eprints.org/>).

39. Nuostatai gali būti keičiami, papildomi arba pripažįstami netekusiais galios Universiteto rektoriaus įsakymu.
